

SOSIAALISTA LUOTOTUSTA KOKEILLAAN JA TUTKITAAN

Suomessa sosiaalisen luototuksen käyttöönotto on noussut esiin lähinnä ulkomaisten esimerkkien pohjalta. Tarvetta luototukseen on arveltu olevan monistakin syistä. Osa kansalaisista on menettänyt laman olosuhteissa luottokelpoisuutensa (maksuhäiriömerkinnät). Useilla vähävaraisilla ei ole riittäviä vakuuksia tai he ovat niin pienituloisia, että eivät pysty suoriutumaan välttämättömistä hankinnoista tai muista maksuistaan. Myös vuokraennakot ja vuokratästeistä selviytyminen voivat olla ylivoimaisia pienituloisille.

Edellisen hallituksen ministerityöryhmä esitti sosiaalisen luototuksen kehittämistä Suomessa monipuolisella kokeilutoiminnalla. Suomen oloihin tuli kehittää sopiva käytäntö, jossa muiden maiden kokeimuksia käytetään hyväksi. Kokeilutoiminnalla hankittaisiin tietoa erityisesti sosiaalisen luototuksen tarpeesta, kohde-ryhmistä, sen sosiaalisesta ja taloudellisesta merkityksestä sekä luototuksen liittymisestä normaaleihin luottomarkkinoihin ja sosiaaliturvaan. Työryhmä korosti myös kokeilutoiminnan riittävää kattavuutta ja sitä, että kokeilut toteutettaisiin sekä järjestösektorilla että kunnan toimintana.

Ministerityöryhmä esitti kokeilun toteuttajaksi järjestö-

sektorilla Raha-automaattiyhdistyksen tuella toimivaa Takuu-Säätiötä. Takuu-Säätiön sosiaalisen luototuksen takaustoiminta käynnistyikin 1.6. 1998.

Ministerityöryhmä piti tärkeänä selvittää myös kuntien halukkuutta sosiaalisen luototuksen kokeiluun sekä tällaisen luototuksen yksityiskohdalliset järjestämistavat. Syksyllä 1997 sosiaalisen luototuksen kuntakokeilun alustava suunnittelu annettiin tehtäväksi ns. Velkaongelmatyöryhmälle, joka puolestaan on tehnyt asiasta esitykset (Työryhmämuistioita 1998:4).

Niiden pohjalta sosiaalisen luototuksen kokeilu aloitettiin kahdeksassa kunnassa kulu- van vuoden kesäkuussa. Kokeilu kestää kolme vuotta, ja se on myös Takuu-Säätiön kokeilun kesto. Kokeilun yksityiskohtaisen järjestämisen ja luototuskäytäntöjen suunnittelua varten on perustettu erillinen projekti. Projekti huolehtii myös asianmukaisesta yhteydenpidosta, konsultaatiosta ja kokemusten vaihdosta kokeilukuntien välillä. Myös kiinteästä yhteydestä Takuu-Säätiön kokeiluun huolehditaan. Kokeilulle on asetettu johtoryhmä, johon on nimetty edustajat sosiaali- ja terveysministeriöstä, Suomen kuntaliitosta, kahdesta kokeilukunnasta, Takuu-

Säätiöstä ja Stakesista. Sosiaalisen luototuksen kokeiluun liitetään kiinteästi seurantatutkimus, jonka toteuttaa Stakes. Kokeilun järjestämisestä vastaa sosiaali- ja terveysministeriö.

Kansainvälinen kokemus sosiaalisen luototuksen malleista kertoo tämän luototustoiminnan monimuotoisuudesta. Yhtäällä ovat tiukasti kuntien perustamat sosiaalipankit kuten Hollannissa, toisaalla kansalaisten omatoimisuuden ja jäsenyyisperiaatteeseen nojautuvat "luottoyhdistykset" kuten Credit Union -toiminta Irlannissa ja muissa angloamerikkalaisissa maissa (ks. Työryhmämuistioita 1998:4; Juhani Iivari: Hollannin sosiaalipankkitoiminnasta. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 1998:2). Oman lisänsä sosiaalisen luototuksen malleihin tuovat järjestöpohjalta erilaisia sosiaalisia luottoja – työllistymiseen, mikroyrittämiseen, elinympäristöjen kehittämiseen jne. – myöntämään perustetut organisaatiot. Ja vihdoin, sosiaalisia luottoja myönnetään eri maissa, mm. Hollannissa, Englannissa ja Irlannissa siten, että niiden takaisinmaksu on mahdollista viimesijaisesta toimentuloturvasta.

Velkaongelmatyöryhmän selvityksessä tultiin siihen päätelmään, että Suomessa ei

ole tarkoituksenmukaista kopioida suoraan ulkomaisia, esimerkiksi Hollannin ja Irlannin tapaisia sosiaalisen luototuksen malleja. Velkaongelmatyöryhmä katsoi, että sosiaalista luototusta voidaan ainakin kokeiluvaiheessa toteuttaa kevyemmässä organisaatiomuodossa.

SOSIAALINEN LUOTTO JÄRJESTÖN TOTEUTTAMANA

Järjestölinjalla on aloitettu ns. sosiaalisen luototuksen takaustoiminnan mallin kokeilu Takuu-Säätiön toimintana. Taka-kaus mahdollistaa lainansaannin pankista niissä tapauksissa, joissa se muutoin voitaisiin evätä.

Takuu-Säätiön toteuttama sosiaalisen luototuksen takaustoiminnan suunnitelma sisältää hakemusmenettelyn, luottoa ja takausta koskevien edellytysten sekä luottoehtojen kuvauksen, Takuu-Säätiön päätöksentekomallin sekä luottojen perinnän alustavat ohjeet.

Sosiaalinen luotto on mahdollinen tilanteissa, joissa perheen välttämättömyshyödykkeiden hankintaan ei ole käytettävissä kohtuuehdoista rahoitusmahdollisuutta. Luotto on tarkoitettu pienituloisille, vähävaraisille henkilöille, jotka eivät voi muutoin saada pankkirahoitusta elämäntilanteestaan (esim. vakuuksien puuttuminen, luottohäiriömerkintä) johtuvista syistä ja joiden maksuvara kuitenkin mahdollistaa haetun suuruisen luoton takaisinmaksun. Sosiaalinen luotto on tarkoitettu yksityishenkilöille ns. viimesijaisena rahoituskanavana, kun kaikki muut mahdollisuudet hankkeen rahoittamiseksi on

selvitetty. Toimeentulotuen käyttö avustuksena on täytynyt tulla selvitettyksi tätä ennen. Hakijan muiden luottojen määrä ei pääsääntöisesti voi olla suurempi kuin hakijan vuosittaiset nettotulot. Sosiaalinen luotto ei ole ainutkertainen, vaan hakijalla on voinut olla aikaisemmin vastaava luotto, joka kuitenkin on hake-
mushetkellä maksettu loppuun. Sosiaaliseen luottoon liittyy aina perheen talouden määräaikainen seuranta. Lisäksi suositellaan, että asiakas käy läpi esimerkiksi sosiaalityöntekijän kanssa taloutensa hallintaan liittyviä asioita myös luoton voimassaoloaikana.

Takuu-Säätiön takaaman sosiaalisen luoton määrä voi olla vähintään 5 000 markkaa ja enintään 30 000 markkaa. Luoton takaisinmaksuaika voi olla pisimmillään viisi vuotta.

Päätöksentekotapa tulee noudattamaan soveltuvien osin velkojen takausrahaston (VeRa-projektin) toimintamallia, jossa Takuu-Säätiön hallitus on viime kädessä vastuussa päätöksenteosta. Valitusmahdollisuutta ei ole, mutta hakijalle annetaan mahdollisuus toimittaa lisätietoja ja uudistaa hakemuksensa.

Myönteisen takauspäätöksen jälkeen asian hoitaminen siirtyy rahalaitoksen tehtäväksi. Takuu-Säätiö antaa kirjallisen omavelkaisen takauksen, jonka perusteella yhteistyöpankki antaa sosiaalisen luoton sovitun suuruisella korolla. Asiakas vastaa luoton perustamiskustannuksista.

Sosiaalisten luottojen todennäköinen asiakaskunta muodostuu pienituloisista ja usein monestakin syystä syrjäytymisuhan alla olevista ihmis-

tä. Sosiaalisten luottojen perinnässä noudatetaan normaalia velkojatoiminnasta poikkeavaa käytäntöä. Takuu-Säätiö suhtautuu mahdollisiin maksuohjelman muutoksiin myönteisesti eikä muutosten määrää rajoiteta kappalemääräisesti. Mikäli Takuu-Säätiö takaajana joutuu maksamaan sosiaalisen luoton, pyritään velallisen kanssa tekemään ensi sijassa vapaaehtoinen maksuohjelma (korko 0-2 %). Tapauksissa, joissa vapaaehtoisen maksuohjelman tekeminen ei onnistu ja voidaan todeta, että velallinen on pysyvästi maksukyvytön, velan perimistöimiin ei ryhdytä.

SOSIAALINEN LUOTOTUS KUNTIEN TEHTÄVÄNÄ

Laajapohjaisen valmistelutyön tuloksena kokeiluun ilmoitettiin kahdeksan kuntaa: Helsinki, Tuusula, Lahti, Hämeenlinna, Lappeenranta, Eura, Utajärvi ja Kemi. Velkaongelmatyöryhmässä korostettiin sitä, että kunnan jäsenten yhdenvertainen kohtelu ei lainoituksessa saa vaarantua. Tämä asettaa vaatimuksia sille, että kunnan sosiaalisen luototustoiminnan kohderyhmät on riittävällä tavalla yksilöitävä. Tukemiselle täytyy myös olla erityinen peruste. Peruste voi olla, että johonkin ryhmään kuuluvia yksityisiä avustamalla edistetään koko kunnan etua. Sosiaaliseen luototukseen liittyen tämä periaate voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kunta myöntää edullisia luottoja syrjäytymisvaarassa eläville kuntalaisille näiden kannustamiseksi omatoimisuuteen ja taloutensa hallintaan. Kuntatalouden tasolla kunnan etu tässä järjestelyssä

voi liittyä siihen, että menettely vähentää kunnan sosiaalitoimen menoja (ks. Kari Harjula & Heikki Prättälä: Kuntalaki – tausta ja tukinnat. Lakimiesliiton kustannus. Helsinki 1996, s. 92).

Kokeilun tavoitteet

Sosiaalisen luototuksen kokeilulla voidaan nähdä olevan sekä yhteisö- että yksilötason tavoitteita.

Yhteiskunnallisella tasolla yksi keskeinen kokeilun tavoite on edistää *kansalaisten yhdenvertaisuutta* luottoyhteiskuntaan osallistumisessa. Tavoitteena on siis edistää luotto-markkinoilta syrjäytyneiden pääsemistä tasaveroiseen asemaan muiden kansalaisten kanssa rahoitusmarkkinoilla. Yhteiskuntatason tavoitteena on lisäksi selvittää sosiaalisen luototuksen suhdetta toimeentulotukijärjestelmään, muihin sosiaaliturvaan ja luotto-markkinoihin.

Kuntatasolla tavoitteena on toteuttaa sosiaalinen luototus niin, että siitä olisi myös kuntalouteen liittyviä etuja. Kuntien sosiaalitoimeen välittömästi liittyvänä tavoitteena on kehittää kuntien sosiaalityötä talousneuvonnan suuntaan erityisesti niissä kotitalouksissa, joissa taloudenpito on vain heikosti hallinnassa.

Yksilötasolla tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä, edistää sosiaalista ja terveydellistä kuntoutumista, lisätä kansalaisten omatoimisuutta sekä auttaa työllistymisessä. Lisäksi tarkoitus on kartoittaa eri tavoin toteutetun lainoituksen kohderyhmät ja lainoituksen käyttötarpeet. Välittömästi kansalaisten velkaisuuteen liittyvänä tavoitteena kirjataan

pyrkimys velkakierteen katkaisemiseen. Niin ikään yksilötasolla tulee tärkeäksi pitää huolta siitä, että yksilön oikeusturva suojataan viimeisjaisen perusturvan saannissa.

Lainoituksen kohderyhmät

Kuntien sosiaalisen luototuksen kohteeksi tulevat henkilöt määrittävät lähemmin vasta kuntien luototuskäytäntöjen myötä. Valmistelutyön vaiheissa on kuitenkin joitakin etukäteispohdintoja tehty tästäkin asiasta.

Lainaa voidaan myöntää esimerkiksi työllistyvälle toimeentulotuen asiakkaalle ”työkalupakiksi”, työmatkaan tarvittavan auton hankkimiseen tai työllistymisen alkupääomaksi, ellei muuta avustamista katsota riittäväksi. Lainaa voitaisiin myöntää suurempikin määrä perusteltuun tarkoitukseen sellaiselle vähävaraiselle kuntalaiselle, jolle syystä tai toisesta ei voida myöntää toimeentulotukea tai jonka tilannetta ei voida auttaa pelkästään toimeentulotuella.

Sosiaalisia luottoja voidaan myöntää myös sellaisille kuntalaisille, jotka ovat pysyvästi pienituloisia, samoin työttömille ja pitkäaikaistyöttömille sekä sairaille, joiden ansiot ovat yllättävästi laskeneet. Luottoja voitaisiin myöntää myös lyhytaikaisissa työsuhteissa oleville. Luottohäiriömerkintä ei muodostaisi välttämättä estettä lainansaannille, jos lainanhakijan maksukyky muutoin on ennustettavissa.

Sosiaalisen luoton saajana voi olla myös velkaneuvonnan asiakas, jonka velkaantuminen on vähäistä. Sosiaalista luottoa voi saada myös sellainen yli-velkaantunut, mutta pienivel-

käinen velkaneuvonnan asiakas, jonka velat voivat koostua useista pienehköistä luottokortti- tai osamaksuveloista. Tällöin vapaaehtoinen sopimus velkojen kanssa voi syntyä sosiaalisesta luotosta muodostettavan saneerauslainan avulla.

Sosiaalisen luoton määrälle on kokeiluvaiheessa asetettu 30 000 markan yläraja.

Lainoitettavat tarpeet

Sosiaalisten luottojen ”sosiaalisuuteen” liittyy oleellisesti se, että niitä voitaisiin myöntää alhaisemmalla korolla kuin normaaleja pankkilainoja erilaisiin tarkoituksiin vähävaraisille kuntalaisille. Lainan korko on nyttemmin sovittu markkinoiden alhaisin eli Euripor-viitekorko ilman asiakaskohtaista marginaalia – sekä ilman lainan perustamiskustannuksia. Sosiaalisuutta lainassa ilmentävät myös myöntämisperusteet. Näitä luottoja myönnetään tilanteissa, joissa lainanhakija ei voi saada lainaa normaaleilta markkinoilta esimerkiksi riittävien vakuuksien puuttuessa. Lainaa voitaisiin myöntää vähävaraisille kotitalouksille myös erityyppisiin hankintoihin tai muihin kotitaloudelle välttämättömiin tai hyödyllisiin tarkoituksiin. Sosiaalisen luoton tarkoitus voi liittyä oma-toimisuuden edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen, työllistymiseen sekä kotitalouden rahankäytön hallintaan saattamiseen. Sosiaalisia luottoja voidaan myöntää myös yllättävien kriisien ylittämistä varten, jos siten torjutaan pitkäaikaista turvautumista toimeentulotukeen. Luottoja myönnetään myös erilaisiin

muihin yllättäviin menoihin edellyttäen, että tilannetta ei voida auttaa ehkäisevällä toimeentulotuella. Tällaisia yllättäviä menoja voivat olla esimerkiksi kodinkoneiden tai kulutustavaroiden hankinta. Sosiaalisia luottoja voitaisiin ennakkokaavailujen mukaan myöntää myös virkistykseen, samoin vuokratien ja vuokratuiden maksamiseen sekä velkojen saneerauskeinoihin eräissä tapauksissa.

Lainapääoma

Sosiaalisten luottojen rahoitus oli pitkälti avoin kysymys kuntakokeilun valmistelussa. Kokeilujen käynnistytessä kunnat ovat ensi vaiheessa jo puhtaasti käytännöllisistä syistä erottaneet sosiaalisen luototuksen pääoman toimeentulotuesta säästyneistä menoista. Velkaongelmatyöryhmässä selvitettiin myös kauaskantoisempia laina-rahaston muotoja. Kunnat ovat varainhankintamenojaan alentaakseen perustaneet esimerkiksi omia rahoituslaitoksiaan, joita ovat Kuntarahoitus Oy ja Kuntien asunto-otto Oy. Ne ovat luottolaitoksia ja toimivat luottolaitoksille säädettyjen toimintaperiaatteiden mukaisesti. Niitten ideana on turvata kuntien rahoitusta kohtuullisilla lainaehdoilla. Lainaehtojen kohtuullisuutta parantaa se, että keskitetyssä varainhankinnassa voidaan hyödyntää kuntien hyvää luottokelpoisuutta. Lisäksi toimitaan pienellä organisaatiolla ja pienin kustannuksin. Kunnat ovat perustaneet takaustoimintaa varten Kuntien takauskeskuksen, joka on osa kuntien yhteistä varainhankintajärjestelmää.

Sosiaaliseen luototukseen

liittyvät kunnat voisivat edellä mainittujen osakeyhtiömuotoisten rahoituslaitosten tapaan perustaa esimerkiksi "Kuntien sosiaaliluotto Oy:n". Se voitaisiin muodostaa myös laajemmalle pohjalle siten, että siihen tulisivat osakkaiksi muutkin taustayhteisöt, esimerkiksi Y-Säätiön mallin mukaan. Erillisen (Kuntien) sosiaaliluotto Oy:n etu on siinä, että sitä kautta saataisiin sosiaaliseen luototukseen "korva-merkittyä" rahoitusta, joka ei rasittaisi kunnan sosiaalimenoja, esimerkiksi toimeentulotukea. Rahoituslaitos voisi myöntää kohtuuhintaista lainaa kuntien rahastoille. (Vertailun vuoksi mainittakoon, että eräissä kaupungeissa on asuntolainarahastosta myönnetty lainoja ensiasunnon ostajille 20 prosenttia asunnon hankintakuluista. Lainan korko on ollut 2-3 prosenttia alle normaalin markkinakoron.)

Yksi sovellus tästä voisi olla sosiaalilainarahaston perustaminen kuntaan. Tällöin sosiaalilainarahasto voisi lainata Kuntien sosiaaliluotto Oy:lta lainapääomaa. Tästä pääomasta kunta voisi myöntää sosiaalisia luottoja yksittäisille kuntalaisille. Sosiaalilainarahaston pääomaa voitaisiin kartuttaa myös kunnille tulleista tai tulevista perinnoista ja testamenttivaroista, jotka ajoittain saattavat olla huomattavia. Sosiaalilainarahaston ja Kuntien sosiaaliluotto Oy:n velkasuhteelle puolestaan voitaisiin hankkia Kuntien takauskeskuksen takaus. Kunnan ja luottosaajan velkasuhde puolestaan voisi olla vakuudeton, tai vakuus voitaisiin harkinnan perusteella vaatia.

Kunnat voivat rahoittaa sosiaalisen luototuksen myös pe-

rustamalla tätä varten erillisiä rahastoja verovaroistaan.

TUTKIMUKSEN ASETELMA JA KYSYMYKSET

Kokeiluprojektille asetettujen tavoitteiden toteutumista tutkitaan siten, että kukin tavoite muodostaa oman tutkimustehävänsä. Tämän lisäksi tutkimusasetelmassa otetaan huomioon kahdeksan kunnan ja Takuu-Säätiön toteuttamien kokeilujen vertailu.

Tutkimuksen perustava asetelma nojaa lähinnä interventioevaluaatioon: siinä tutkitaan kokeilun vaikutuksia, kokeilun toteuttamisen prosessia ja toimivuutta sekä tehdään järjestö- ja kuntakokeilun kokonaisvaikutuksista sovellusarvioita ja keskinäinen vertailu (Howard E. Freeman: The present status of evaluation research. Evaluating social action project principles, 1980, 19-21; Juhani Iivari: Vaikuttavuustutkimuksen - erityisesti intervention - menetelmästä sosiaalihuollossa. Teoksessa: Juha Kääriäinen & Juhani Iivari: Sosiaalihuolto maailmanparantajana? Vaikuttavuustutkimuksen ongelmasta sosiaalihuollossa. Sosiaalihuollituksen julkaisuja 4/1989).

Yhteiskunnallisella tasolla tutkimuksen tehtävä on selvittää, mitä uutta sosiaalinen luotto tuo kysymykseen kansalaisten yhdenvertaisuudesta luottoyhteiskuntaan osallistumisessa. Avaako sosiaalisen luoton onnistunut hoitaminen esimerkiksi asiakkaiden pääsyn myös normaaleille lainamarkkinoille? Mikä on sosiaalisen luoton suhde toimeentulotukijärjestelmään, muuhun sosiaaliturvaan ja luottomarkkinoihin?

Kuntatasolla arvioidaan sosiaalisen luototuksen *taloudellisia vaikutuksia*. Lisääkö toiminta kuntien menoja vai vähentääkö niitä esimerkiksi sosiaalietuuksien säästöinä? Asetelma karkeasti on se, että arvioidaan sosiaalisen luototuksen kunnalle aiheuttamat järjestämiskustannukset sekä luottotappiot ja arvioidaan näiden vastinpareina mahdolliset saavutetut säästöt eräissä sosiaalietuuksissa. Omana kysymyksenään arvioidaan sosiaalisen luototuksen vaikutuksia *toimeentulotuen käyttöön*, käytön asteeseen ja sen uudelleen suuntaamiseen. Lisäksi kuntien sosiaalitoimeen liittyen tutkimuksen tehtäväksi tulee selvittää luototuksen vaikutuksia *sosiaalitoimeen*. Tuoko kuntien toteuttama sosiaalinen luototus nyt myös uuden tavan tehdä sosiaalitoimeen esimerkiksi siten, että talous- ja velkaneuvonta tulee sen oleelliseksi osaksi niissä kotitalouksissa, joissa taloudenpito on hallitsematon? Järjestelmän immateriaalisia hyötyjä, kuten sen hyvinvointivaikutuksia tai omatoimisuuden lisääntymistä jne., mitataan erikseen, kuten seuraavassa esitetään.

Yksilötasolla tutkitaan, mitä nimenomaisia vaikutuksia sosiaalilla luotolla on syrjäytymisen ehkäisemisessä ja kansalaisten omatoimisuuden li-

sääntymisessä. Nämä kysymykset liittyvät samalla ehkäisevän sosiaali- ja terveystalouden laajempiin pyrkimyksiin tunnistaa ja torjua nousevia sosiaalisia ongelmia sekä vähentää toimeentulokirippuvuutta. Yksilötason tarkastelussa kysytään myös, mitkä kansalaisryhmät valikoituvat tai valitaan luototuksen kohteiksi ja mitkä ovat luottojen käyttötarkoitukset. Tällä tutkimustehtävällä uskotaan saatavan arvokasta tietoa niistä apua tarvitsevista sosiaaliryhmistä ja sosiaalisista ongelmista, jotka ehkä tällä hetkellä ovat vain hämärästi havainnoitavissa. On myös tärkeää tietää, onko sosiaalinen luototus – ja missä määrin – yksi menetelmä helpottaa kansalaisten velkatilannetta. Voisiko se joissakin tapauksissa jopa ratkaista ylivelkaantumiseen liittyviä ongelmia? Erytisenä huomion kohteena tässä on selvittää sosiaalisista luotoista muodostettavien saneerauslainojen käytön aste. Saneerauslainalla tarkoitetaan tässä esimerkiksi sellaista järjestelyä, jossa ylivelkaantuneen useat pienet ja kalliskorkoiset kulutusluotot yhdistetään sosiaalilla lainalla maksettavaksi yhdeksi luotoksi. Tällöin asiakas pääsee eroon korkeakorkoisista kulutusluotoista ja maksaa vain yhtä kohtuuhintaista luottoa.

Sosiaalisen luototuksen toteuttaminen liittyy itse asiassa kysymykseen kansalaisten perusoikeuksien toteutumisesta. Vuoden 1995 elokuun alussa voimaan tulleen perusoikeus uudistuksen yhteydessä säädettiin kansalaisten sosiaalisina oikeuksina mm. oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon (15a.1 §) ja oikeus perustoimeentulon turvaan (15a.2 §). Mitä vaikutuksia sosiaalilla luototuksella on yksityisen kansalaisen näihin oikeuksiin? Entä viimesijaiseen toimeentuloturvaan? Voiko sosiaalinen luototus joissakin tapauksissa vaarantaa näitä oikeuksia siirtämällä vain perusturvan varassa elämään kykeneviä kansalaisia sosiaalisen luoton varaan? Tämä kysymys liittyy samalla sosiaalisen luototuksen riskeihin ja niiden minimoointeihin.

Tutkimuksen lopputulemana pyritään ratkaisemaan sosiaalisen luototuksen lopullinen tarve tai tarpeettomuus ja myönteisessä tapauksessa sosiaalisen luototuksen toimiva järjestämistapa samalla, kun arvioidaan sen vaatimat yhteiskuntapoliittisesti välttämättömät toimenpiteet – resurssit, organisointi ja mahdolliset lainsäädäntötarpeet.

JUHANI IIIVARI